

Maitotilojen kannattavuuden parantaminen

Jemina Matomäki

Opinnäytetyö
Lokakuu 2016
Liiketalouden ja hallinnon ala
Liiketalouden tutkinto – ohjelma
Konsultoiva taloushallinto

Tekijä(t) Matomäki, Jemina	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Lokakuu 2016
	Sivumäärä 35	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: X
Työn nimi Maitotilojen kannattavuuden parantaminen Mahdollinen alanimi		
Tutkinto-ohjelma Liiketalouden tutkinto-ohjelma		
Työn ohjaaja(t) Marja-Liisa Kananen		
Toimeksiantaja(t) Suomen Yrittäjäopisto		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, kuinka maitotilojen kannattavuus on muuttunut vuosina 2013–2015. Lisäksi tutkittiin, mitä maitotilat ovat tehneet, jotta kannattavuus ei heikentyisi maidon hinnanlaskusta huolimatta. Tavoitteena oli löytää konkreettisia tekoja, joita muut maitotilat voivat hyödyntää omassa taloudensuunnittelussaan.</p> <p>Tutkimukseen valittiin mukaan 5 maitotilaa Pohjanmaalta, jotka lähettivät maatalouden veroilmoitukset vuosilta 2013–2015. Veroilmoituksista analysoitiin yrittäjien toimia sekä käyttökatteet ja käyttökateprosentit. Jokaista yrittäjää haastateltiin keväällä 2016, jotta saatiin selville tilojen muutostoimia. Tutkimus suoritettiin kvalitatiivisena tutkimuksena, jossa käytettiin teemahaastattelua.</p> <p>Haastatteluista ja veroilmoituksista kävi ilmi, että tilat olivat irtisanoneet työntekijöitä, siirtäneet hiehot ulkoiseen kasvatukseen sekä harkinneet kaikkia hankintojaan tarkemmin. Tilat olivat panostaneet eläinten hyvinvointiin sekä sairauksien ennaltaehkäisyyn. Maidontuotantoa oli lisätty joko lehmämäärää tai keskituotosta kasvattamalla. Yritykset ovat kilpailuttaneet sopimuksia ja vaihtaneet edullisempiin.</p> <p>Eläinten hyvinvointiin ja lehmien kestävyys on panostettu, vaikka se kasvattaa tilojen kustannuksia. Eläinten hyvinvointi on tärkeä tekijä maitotuotannon kasvattamisessa. Yrittäjät ovat karsineet kustannuksia tekemällä itse enemmän töitä, mikä näkyy maatilán tuloksessa positiivisesti, sillä yrittäjäperheen palkkavaatimus ei näy veroilmoituksessa.</p>		
Avainsanat (asiasanat)		
Maidontuotanto, maitotila, kannattavuus, käyttökate, käyttökateprosentti		
Muut tiedot		

Author(s) Matomäki, Jemina	Type of publication Bachelor's thesis	Date Month Year Language of publication:
	Number of pages 35	Permission for web publication: x
Title of publication Promoting the profitability of dairy farms		
Degree programme Business Administration		
Supervisor(s) Kananen Marja-Liisa		
Assigned by Suomen Yrittäjäopisto		
Abstract <p>The purpose of this thesis was to examine how the profitability of Finnish dairy farms had changed during 2013 – 2015. Another purpose was study what measures the farms had taken in order to maintain their profitability despite the decreasing milk prices. The aim was to find concrete measures that farms could take in the planning of their economies.</p> <p>Five dairy farms from Ostrobothnia were selected for the study for which the farms sent their tax returns from the years 2013 – 2015. The tax returns were then analysed to discover the gross margins and gross margin percentages of the farms. Each agricultural entrepreneur was interviewed during spring 2016 to discover their measures to improve their finances. The study had a qualitative research approach, and theme interviews were used as part of it.</p> <p>The tax returns and interviews showed that some farms had laid off some of their employees, outsourced the raising their heifers and considered all acquisitions more carefully. The farms had also invested in animal welfare and preventing diseases. They had increased their dairy production by increasing the number of their cows or the average yield of the cows. They had also tendered for and changed to more inexpensive contracts.</p> <p>They had invested in animal welfare and the endurance of the cows even though it raises costs. Animal welfare is the key to increasing the average yield of the cows. The farms had reduced costs by doing more themselves, which showed positively in the tax return because the wage requirement of the entrepreneur family did not show on the tax return</p>		
Keywords/tags (subjects) Dairy farm, dairy production, profitability, gross margin, gross margin per cent		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto.....	3
2	Tutkimusasetelma	3
	2.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset	3
	2.2 Tutkimusmenetelmät	4
3	Kannattavuus.....	6
	3.1 Kannattavuus.....	6
	3.2 Yrittäjätulo.....	7
	3.3 Katetuotto ja käyttökate	8
	3.4 Muistiinpanovelvollisuus.....	9
	3.5 Veroilmoitus	10
4	Lypsykarjatalous.....	12
	4.1 Maitotilat Suomessa.....	12
	4.2 Maitotilojen talous	13
	4.2.1 Maitotilojen kustannusrakenne	13
	4.2.2 Maitotilan kannattavuus	14
5	Maatalouspoliittiset päätökset	15
	5.1 Venäjän pakotteet ja vastapakotteet.....	15
	5.2 Maitokiintiöt.....	17
	5.3 Tukien muutos ja maksuaikataulu.....	18
	5.4 Maitokriisin helpottaminen.....	19
6	Tutkimustulokset.....	20
	6.1 Maitotilojen kannattavuuden muutokset.....	20
	6.2 Maitotilojen toimet kannattavuuden parantamiseksi	23
7	Johtopäätökset.....	25
8	Pohdinta	27
	Lähteet.....	29

Kuviot

Kuvio 1. Käyttökate ja myyntikate	8
---	---

Taulukot

Taulukko 1 Tutkimustilojen käyttökateet keskimäärin.....	21
Taulukko 2 Tutkimustilojen käyttökateprosentit keskimäärin.	22

1 Johdanto

Se, kuinka maito päätyy nelijalkaisesta märehäijästä lasiin, on pitkä juttu. Tulevaisuudessa jutusta voi tulla vielä pidempi. Valkoinen proteiinipommi kuorutettuna kalsiumilla on suomalaisen ruokaympyrän perusta. Tämä ihmejuoma saattaa kuitenkin tulla kohta Mustikin ja Mansikin sijaan Saksasta, Virosta tai Puolasta. Suomalaisten maitotilojen toiminta on vaakalaudalla, jos tilojen heikkoa kannattavuutta ei saada korjattua. Joisitko mielummin Mustikin suomalaista maitoa muutaman sadan kilometrin säteeltä vai numeron 8795 maitoa Puolasta?

Tämän tutkimuksen tarkoitus on kartoittaa keinoja, joita tutkimukseen osallistuneet tilat ovat käyttäneet kannattavuutensa parantamiseksi. Tutkimuksen tuloksena on konkreettisia keinoja, joita muut maitotilat voivat käyttää kannattavuutensa parantamiseksi. Vastaavia tutkimuksia ei ole lähiaikoina Suomessa tehty tai niitä ei ole saatavilla. Jotta suomalaista puhdasta ja lähellä tuotettua maitoa saa vielä tulevaisuudessakin, on monen asian muuttuttava. On paljon sellaista, mihin maitotilalliset eivät voi itse vaikuttaa. Se, mitä tilalla tapahtuu, mistä syntyvät menot ja tulot, on kuitenkin hyvin paljon yrittäjän käsissä.

2 Tutkimusasetelma

2.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan maitotilojen keinoja kannattavuuden parantamiseksi. Muutaman viime vuoden aikana maidon tuotanto-olosuhteet ovat muuttuneet erityisesti talouden näkökulmasta. Tutkimuksessa selvitetään, miten maitotilojen kannattavuus on muuttunut ja millä käytännön keinoilla maitotilat ovat pyrkineet parantamaan kannattavuuttaan. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat: Kuinka maitotilojen kannattavuus on muuttunut vuosina 2013–2015? Millä toimilla maitotilat ovat pyrkineet parantamaan kannattavuuttaan?

Tutkimus rajataan koskemaan vuosia 2013, 2014 ja 2015, sillä maitoalan merkittävä murros alkoi vuonna 2014. Vuosi 2013 toimii vertailuvuotena. Osa muutoksista tapahtui vuoden 2015 aikana, joten vielä ei ole saatavilla tarkkaa aineistoa muutosten vaikutuksista. Vuoden 2016 tiedot toimitettiin vertailussa, sillä muutoksia ei ole tapahtunut vuoden aikana. Vuoden 2016 tiedot ovat saatavilla kuitenkin vasta keväällä 2017.

2.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus suoritetaan kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullisella tutkimuksella pyritään ymmärtämään ilmiötä kokonaisvaltaisesti. Laadullinen tutkimus ei pyri yleistämään, vaan selittämään, mistä tutkittavassa asiassa on kysymys. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään luomaan uusia teorioita sekä syvälinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan muutamaa havaintoyksikköä tarkasti, joten tulokset pätevät vain kohdetapauksissa. Laadullisessa tutkimuksessa ei voida määritellä, kuinka paljon ja millaista aineistoa kerätään. Aineistoa ja tietoa on kerättävä niin paljon, että tutkija ymmärtää ilmiön ja tutkimusongelma ratkeaa. (Kananen 2014, 16–25.)

Tutkittaessa muodostetaan tutkimuskysymykset, joiden avulla tutkimusongelmaa ja tutkimuksen tavoitetta on helpompi ymmärtää. Tutkimuksessa voidaan tehdä kysymyksiä, joita esitetään tutkittaville. Ne voivat olla yleisluontoisia avoimia kysymyksiä, joiden avulla tutkija kartoittaa ilmiötä ja pyrkii ymmärtämään sitä. Kysymykset voivat olla strukturoituja eli tarkasti määriteltyjä kysymyksiä, joihin odotetaan tiettyjä vastauksia. Tutkittaville esitettävät kysymykset voivat olla myös näiden kahden kysymystyyppin välistä. (Mts 16–25.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto kerätään tutkittavilta vuorovaikutussuhteessa, luonnollisessa ympäristössä ja se on tutkittavan näkökulmasta. Tutkimusaineisto voi olla esimerkiksi tekstiä, kuvia tai haastatteluja. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyyppillistä triangulaatio eli ilmiötä tarkastellaan useasta eri näkökulmasta. Menetelmätriangulaatiossa tietoa kerätään useammalla eri tavalla. Teoriatrangiulaatiossa ilmiötä tutkitaan usean eri teorian näkökulmasta. Eri teoriat voivat vahvistaa tai täydentää toisiaan tutkimuksessa. Tutkijatriangulaatio tarkoittaa, että samaa tutkimusta

tutkii useampi eri tutkija, jolloin jäsenet vahvistavat toistensa tulkinnat. Aineistotriangulaatiossa tutkimuksen aineisto kerätään useammasta eri lähteestä. Triangulaatio vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta ja reliabiliteettia. (Kananen 2014, 120–121.)

Tässä tutkimuksessa käytetään aineistotriangulaatiota, sillä tietoa kerätään sekä veroilmoituksista että teemahaastatteluilla. Tutkimuskysymykseen ”Miten maitotilojen kannattavuus on muuttunut vuosina 2013–2015?” on vastattava numeerisesti. Maatalouden veroilmoituksesta voidaan laskea käyttökate ja muita kannattavuuden tunnuslukuja, joilla voidaan täsmällisesti ilmaista kannattavuuden muutos euroissa tai prosenteissa. ”Miten maitotilat ovat pyrkineet parantamaan kannattavuuttaan?”-kysymykseen saadaan vastaus teemahaastattelemalla yrittäjiä, sillä veroilmoituksessa näkyvät tiedot eivät kerro konkreettisista teoista kovin tarkasti.

Veroilmoitusta analysoidaan laskemalla siitä erilaisia kannattavuutta ilmaisevia tunnuslukuja, kuten käyttökate ja käyttökateprosenttia. Haastattelu käsitellään sisälöanalyysimenetelmää käyttäen. Litteroiduista teksteistä ryhmitellään ja teemoitellaan samankaltaisia tuloksia. Lisäksi teemahaastattelun tietoja verrataan veroilmoituksessa näkyviin lukuihin. (Puusniekka ym. 2006.)

Tutkimuksen tulee olla luotettava ja se pitää pystyä todistamaan. Suunnitelmallisuus, laadunvalvonta ja luotettavuuden tarkasteleminen jokaisessa vaiheessa parantaa tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuudessa on kaksi mittaria: reliabiliteetti ja validiteetti. Reliabiliteetti tarkoittaa, että tutkimuksessa tutkitaan ja analysoidaan oikeita asioita. Tulosten pitää olla myös muiden tutkijoiden toistettavissa. Validiteetti tarkoittaa oikeiden asioiden mittaamista oikeilla mittareilla ja kysymyksillä. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella neljällä eri tavalla. Ensimmäinen on vahvistettavuus. Tutkija pyytää haastateltua lukemaan aineiston ja tulkinnan sekä antamaan vahvistus, että aineisto ja analyysi ovat virheettömiä. (Kananen 145–150.)

Aineistotriangulaatiossa esimerkiksi dokumentti voi vahvistaa teemahaastattelun tulokset. Toinen tapa parantaa luotettavuutta on dokumentoida kaikki työvaiheet mahdollisimman tarkasti. Kaikki päätökset kannattaa perustella ja dokumentoida tarkasti. Lisäksi kaikki tutkimuksen alkuperäinen aineisto pitää säilyttää. Kolmas luotettavuuden parantamisen keino on tulkita aineistoa tutkijatriangulaatiolla. Toinen tutkija voi varmistaa tulokset, jolloin saman lopputuloksen saaminen parantaa luotettavuutta.

Neljäs luotettavuuden parantamiskeino on saturaatio. Se tarkoittaa, että tulokset alkavat toistua eikä uutta tietoa enää tule uusilta lähteiltä. (Kananen 2014, 150–153.)

Tutkimukseen osallistuu 5 maidontuotantotilaa, joiden pääelinkeino maidontuotanto on. Tutkimukseen osallistuvat tilat ovat erikokoisia ja sijaitsevat laajalla alueella Länsi-Suomessa. Tutkimuskohteet ovat toimeksiantajan asiakkaita, jotka ovat vapaaehtoisesti halunneet tutkimukseen mukaan. Tilat valikoituivat mukaan tutkimukseen toimeksiantajan ehdotuksien perusteella sekä yrittäjien oman kiinnostuksen takia. Toimeksiantaja on Suomen Yrittäjäopisto, joka tarjoaa erilaisia koulutuksia ympäri Suomen ja kansainvälisesti. Suomen Yrittäjäopisto tarjoaa yrityksille räätälöityjä kehittämistoimenpiteitä ja -hankkeita. Tilat ovat toimittaneet veroilmoituksensa vuosilta 2013–2015. Yrittäjä haastatellaan puhelimitse kevään 2016 aikana.

3 Kannattavuus

3.1 Kannattavuus

Yrityksen tehtävä on tuottaa voittoa omistajilleen (L624/2006, 5§). Jotta yritys voi tuottaa voittoa, sen on oltava kannattava. Toiminta on kannattavaa, mikäli tulot ovat suuremmat kuin menot. Tuottoja ovat varsinaisen toiminnan tuotot, joita syntyy myymällä tavaraa tai palveluita. Yritys voi saada tuloja myös sijoitus-, korko-, vuokra-, osinko- tai rahoitustuottojen kautta, mutta näitä ei lasketa mukaan, kun arvioidaan yrityksen varsinaisen liiketoiminnan kannattavuutta. Muita yrityksen tuottoja voivat olla satunnaiset tuotot, jotka ovat kertaluonteisia ja satunnaisia eikä niitä huomioida kannattavuuden laskennassa. Yrityksen menot syntyvät tavaroiden ja palveluiden tuottamisesta. (Mannila 2016.)

Yrityksen kustannuslajit ja niiden suuruus vaihtelevat toimialan ja yrityksen koon mukaan. Kustannukset voidaan jaotella muuttuviin ja kiinteisiin kustannuksiin. Kiinteitä ovat sellaiset kustannukset, joihin tuotantomäärän muuttuminen ei vaikuta. Näitä voivat olla esimerkiksi sähkö- ja vuokratulot. Muuttuvat kustannukset ovat sellaisia kustannuksia, joihin tuotantomäärä vaikuttaa. Esimerkiksi maidontuotannossa rehu-

kustannukset lisääntyvät, mikäli lehmien määrää lisätään ja päinvastoin. Kustannukset voidaan jakaa myös sen perusteella, mihin menoo käytetään. Näitä ovat esimerkiksi ainekustannukset, työkustannukset, pääomakustannukset sekä kuljetuskustannukset. Hankintakustannukset arvostetaan hankinta- tai jälleenhankintahintaan. (Mannila 2016.)

Pääomakustannukset muodostuvat muun muassa korkomenoista, omaisuusvakuutuksista sekä poistoista. Poistoja tehdään koneista, kalustosta, rakennuksista ja rakennelmista sekä kaikista pitkäaikaisista tuotantovälineistä. Kun esimerkiksi kone hankitaan, sen koko hankintakustannusta ei ole järkevä laittaa kirjanpitoon hankintavuoden kustannukseksi, sillä kone on käytössä useampia vuosia. Hankintakustannus kannattaa jakaa taloudellisen käyttöajan ajalle. (Mannila 2016.)

Kannattavuutta mitataan erilaisilla tunnusluvuilla. Liikevaihtoon sidottuja mittareita ovat esimerkiksi myyntikateprosentti, liiketulosprosentti, rahoitustulosprosentti, nettotulosprosentti sekä kokonaistulosprosentti. Pääomaan sidotut mittarit ovat oman pääoman tuottoprosentti, sijoitetun pääoman tuottoprosentti sekä kokonaispääoman tuottoprosentti. (Mannila 2016; L624/2006; Tunnuslukuopas n.d.)

3.2 Yrittäjätulo

Kannattavuuskertoimeen liittyvä maataloustulo eli yrittäjätulo saadaan vähentämällä tuotoista kustannukset. Kustannuksiin kuuluvat muuttuvat ja kiinteät kulut, poistot sekä velkojen korot. Laskussa ei huomioida yrittäjäperheen omaa palkkaa eikä oman pääoman korkovaatimuksia. Vuonna 2013 yrittäjätulo oli keskimäärin 17 900 euroa. Vuonna 2014 yrittäjätulo oli 17 600 euroa. Yrittäjätulo on maatalousyrittäjälle jäävä palkka sekä pääomakorkotulo. (Maatalouden kannattavuus 2015; Lehtonen 2013.)

Keskimäärin maatilalla työtunteja tulee vuodessa 2000 ja toimintaan sitoutunutta pääomaa on 335600 euroa. Yrittäjätulo koskee kaikkia tilalla työskenteleviä yrittäjiä. Yrittäjäperheen palkka kattaa siis esimerkiksi yrittäjäpariskunnan molempien osapuolien palkat. Viljelijän keskimääräinen tuntipalkka on 5,90 euroa. (Maatalouden kannattavuus 2015; Lehtonen 2013.)

3.3 Katetuotto ja käyttökate

Katetuottolaskennalla voidaan laskea kannattavuutta lyhyellä aikavälillä, mutta se edellyttää, että kustannukset on selvitetty pidemmällä aikavälillä. Katetuottolaskentaa voidaan tehdä kerran vuodessa tai useammin. Katetuotto lasketaan vähentämällä tuotteen myyntituotoista tuotteen valmistuksesta aiheutuvat muuttuvat kulut. Yrityksen kulut voidaan jakaa muuttuviin ja kiinteisiin kuluihin. Muuttuvat kulut riippuvat tuotantomäärästä. Maitotilalla muuttuvia kuluja voivat olla esimerkiksi rehu- ja kuivituskulut. Kiinteitä kuluja voivat olla eläinlääkäri- ja vuokratkulut. Katetuotto voidaan ilmaista katetuottoprosentilla. Tällöin katetuotto suhteutetaan myyntituottoon ja muutetaan prosenttiluvuksi. Katetuottoa voidaan kutsua myös myyntikatteeksi.

Tuloslaskelma

Liikevaihto
- muuttuvat kulut
= Myyntikate
- kiinteät kulut
= Käyttökate
- poistot
= Liikevoitto
+ / - rahoituserät
= Tulos ennen veroja
- verot
= Nettotulos

Kuvio 1. Käyttökate ja myyntikate

Myyntikate ilmoitetaan yleensä prosenttilukuna. Kuvassa 1 näkyy, kuinka myyntikate eli katetuotto ja käyttökate lasketaan. (Enroth & Pellinen 2008, 20-21; Katetuotto – Mitä tarkoittaa Katetuotto? n.d.; Koski 2011.)

Käyttökate on se määrä rahaa, joka yritykselle jää kattamaan muita kuluja muuttuvien ja kiinteiden kulujen jälkeen. Se lasketaan vähentämällä katetuotosta kiinteät kustannukset. Kiinteisiin kuluihin kuuluvat ne erät, joiden suuruus ei ole riippuvainen tuotantomäärästä. Niitä voivat olla esimerkiksi työntekijöiden kiinteät kuukausipalkat. Käyttökatteesta on maksettava yrityksen verot, rahoituserät sekä poistot. Käyttökate voidaan ilmoittaa prosentteina liikevaihdosta. Käyttökatteessa ei näy pääoman kustannuksia, joten käyttökate ei mittaa työvoima- ja pääomavaltaisten yritysten todellista tulosta. Käyttökatteessa vuokrattujen työkonoiden tai tilojen kustannukset heikentävät käyttökatteen tulosta. Yrityksellä, joka on ostanut työkonoiden vuokraamisen sijaan, käyttökate näyttää paremmalta, sillä pääoman kustannukset eivät näy käyttökatteessa. (Käyttökate-% n.d.; Katetuotto – Mitä tarkoittaa Katetuotto? n.d.; Käsitteiden selityksiä n.d.)

3.4 Muistiinpanovelvollisuus

Verotusmenettelylaissa (L 18.12.1995/1558) määrätään, että maataloutta harjoittavan on pidettävä muistiinpanoja ilmoittamisvelvollisuutta varten. Maataloutta harjoittava ei ole kirjanpitovelvollinen, vaan veroilmoitus tehdään muistiinpanojen perusteella. Muistiinpanojen tietojen täytyy olla tarpeeksi eritellyt verotusta varten. Niistä täytyy käydä ilmi tulot, tuloista johtuvat menot, arvonlisäveron määrä, veron perusteet sekä tulonhankkimistoimintaa varten myönnettyt tuet. Muistiinpanojen täytyy perustua tositteisiin ja muistiinpanot sekä tositteet on säilytettävä viisi vuotta verotuksen päättymistä seuraavan vuoden alusta. Tositteet täytyy kirjata aikajärjestyksessä ja siten, kun tulo on nostettu, merkitty tilille tai muuten saatu vallintaan. Menot kirjataan, kun ne on maksettu. Kaikkien merkintöjen tulee perustua päivättyihin ja numeroituihin tositteisiin. (L 18.12.1995/1558; A173/200/2013.)

Muistiinpanoista on käytävä ilmi verovuoden aikana myytyjen puutarha- ja maataloustuotteiden, kotieläinten sekä tuotantolaitosten tuotteiden ostajat. Muistiinpanoissa on oltava tiedot maataloudesta johtuvista saamisista, pitkä- ja lyhytaikaisista veloista sekä tiedot velkojista, velan määrästä, korosta ja velasta johtuneet indeksit ja korkotappiot. Veloista on lisäksi selvitettävä, liittyvätkö ne maatalouteen tai muuhun kuin maatalouteen. Muistiinpanoissa on oltava selvitys verovuoden päättyessä tilalla olevista kotieläimistä, vuoden aikana luovutettujen kotieläinten hinnoista sekä

niiden jaksotuksista verovuonna ja aiempien vuosien jaksotuksista, jotka kohdistuvat verovuoteen. Muistiinpanoissa on oltava tiedot vuoden aikana hankituista kotieläimistä ja niistä aiheutuneista kuluista, niistä verovuodelle jaksotetut poistot sekä aiempien vuosien jaksotukset, jotka kohdistuvat verovuoteen. (A173/200/2013.)

Muistiinpanoista on selvittävä rakennusten, rakennelmien, koneiden, kaluston, siltojen, salaojien ja patojen hankintamenot, poistot sekä menojäännökset. Lisäksi on oltava selvitys maataloudessa työskennelleiden henkilöiden rahana maksetuista palkoista, ennakonpidätyksistä ja muista työnantajasuorituksista. Selvitykseen kuuluvat 14 vuotta täyttäneet perheenjäsenet, yrittäjä ja tämän puoliso. Yrittäjän ja tämän puolison osuudesta maatalouden nettovarallisuuteen, luovutusvoittoihin sekä niiden jakautumisesta puolisoitten kesken on tehtävä selvitys. (Mt.)

Muistiinpanoissa on oltava tiedot vähennyskeltottomista menoista, jotka koskevat rakennuksia ja rakennelmia sekä niiden käyttöä muussa kuin maataloustoiminnassa. Näiden meno-osuuksien laskentaperiaatteet on myös selvitettävä. Lisäksi vähennyskeltottomien meno-osuuksien selvitys on tehtävä palkkamenoista, koneista, kalustosta, laitteista, silloista, salaojista, padoista sekä muista vastaavista hyödykkeistä, silloin, kun niitä on käytetty muuhun kuin maataloustoimintaan. Muistiinpanoissa on oltava merkintä verovelvollisen kulkuneuvoista sekä siitä, miten kulkuneuvoista aiheutuvat kulut jaetaan vähennyskelpoisiin ja vähennyskeltottomiin menoihin. Muistiinpanoissa on oltava peruste tilapäisten työmatkojen aiheuttaminen kustannusten ja yksityisautolla tehtyihin maatalousajoihin liittyvien menojen vähentämiseen. (Mt.)

Maatilalla muodostetun tasausvarauksen peruste sekä CAP-maatilatukioikeuksien hankintamenot on löydettävä muistiinpanoista. Lisäksi CAP-maatilatukioikeuksien verotuksessa vähennetty määrä ja tukioikeuksien myynnistä saadut tulot on merkittävä muistiinpanoihin. Maatiloilla on oikeus saada valmisteveron palautuksia muutamista energiatuotteista ja tämän palautuksen peruste on löydettävä muistiinpanoista. (Mt.)

3.5 Veroilmoitus

Verotusmenettelylain mukaan (L 18.12.1995/1558) maatalouden veroilmoitus on annettava verovuotta seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä. Veroilmoitus

laaditaan muistiinpanojen perusteella. Maatalouden veroilmoituksessa on ilmoitettava maatalouden verotettava tulo sekä verovuoden tulos, jossa on eritelty tulot ja menot. (L 18.12.1995/1558).

Veroilmoituksessa on oltava tiedot maatalouden osinkojen ja osuuspääoman korkojen kokonaismäärästä sekä niiden verovapaista osista. Ilmoituksesta on käytävä ilmi maatilalla poistamatta olevien koneiden, rakennusten, rakennelmien, kaluston, siltojen ja muiden vastaavien hyödykkeiden arvo verovuoden alussa. Näiden hyödykkeiden hankintamenon tasavarauksista, peruskorjaus- ja hankintamenoista sekä niistä saaduista myyntituloista on oltava tiedot veroilmoituksessa. Lisäksi veroilmoituksesta on selvittävä näiden hyödykkeiden poistojen määrät sekä poistamaton arvo verovuoden lopussa. (L 18.12.1995/1558; Verohallinnon päätös ilmoittamisvelvollisuudesta ja muistiinpanoista 2013).

Veroilmoitukseen tulee sisältyä selvitys verovuoden aikana käyttöönettömien koneiden ja rakennusten hankintamenoista sekä tasausvarauksista. Maatalouden ajoneuvojen käytöstä aiheutuvat menot on jaettava verovelvollisen yksityiskäyttöön ja maatalouden kuluiksi. Veroilmoituksessa on oltava selvitys vähennysten perusteista. Verovuoden päättymishetkellä olevista maatalouden varoista ja veloista on tehtävä laskelma veroilmoitukseen. Lisäksi on löydettävä tieto verovuoden päättymistä edeltävän 12 kuukauden aikana maksetuista palkoista ja maatalouteen kuuluvien arvopapereiden luovutusvoitoista. Veroilmoitukseen on laadittava selvitys verovelvollisen ja tämän puolison työskentelystä maatilalla ja heidän osuutensa maatalouden nettovarallisuudesta. Veroilmoituksessa on oltava tiedot purkamattomista varauksista sekä veroilmoituksen liitteistä. (A173/200/2013).

4 Lypsykarjatalous

4.1 Maitotilat Suomessa

Vuoden 2015 alussa Suomessa oli 8 373 maidontuottajaa. Tuottajien lukumäärä laski vuonna 2014 hieman yli 5 %. Vuoden 2015 alussa lypsylehmiä oli noin 284 900, joka on noussut 0,6 % vuodesta 2014. Vuonna 2014 maitoa tuotettiin 2 288 miljoonaa litraa. Nousua tuotantomäärässä oli 3,1% edellisestä vuodesta. Lypsylehmien keskimääräinen vuosituotos eli vuodessa tuotetun maidon määrä on noussut lähes kaksinkertaiseksi vuodesta 1980. Keskimääräinen vuotuinen maidontuotanto lypsylehmää kohti on noussut vuoden 1980 4478 litrasta vuoden 2014 8028 litraan. Vuonna 2014 tilakohtainen keskituotos oli 272 000 litraa. (Maidontuotanto Suomessa 2015; Turvalista ruokaa kestävin menetelmin 2015.)

Suomen tärkeimmät lypsykarjarodut ovat ayshire ja holstein. Maidontuotannossa on muutamia satoja yksilöitä jerseytä ja noin 1,2 % suomenkarjaa. Vuonna 2013 holsteineja oli noin 40 % lypsylehmistä ja ayshireja oli noin 59 %. (Lypsykarjarodut Suomessa n.d.) Holstein on muualla maailmassa yleisin lypsykarjarotu. Maitotiloja sijaitsee eniten Pohjois-Pohjanmaalla sekä Pohjois-Savossa. Maatalous kokonaisuudessaan työllisti vuonna 2014 yli 150 000 henkilöä. (Lypsykarjarodut Suomessa n.d.)

Maitoala on suuressa murroksessa. Maitotilojen näkymät 2015–2020-tutkimuksessa (n.d) ennustetaan maitotilojen määrän vähenevän 45% seuraavien neljän vuoden aikana. Maitotilojen taloudellista ahdinkoa ovat lisänneet alhaisen tuottajahinnan lisäksi tukien maksun osan siirtyminen vuodelta 2015 vuoteen 2016. (Ahtokivi 2016.)

”Taloudelliset hankaluudet laskevat viljelijöiden motivaatiota ja lopettamista harkitsevat lopettavat nyt herkemmin” toteaa Myllykosken (2016) mukaan ProAgrian maidontuotannon asiantuntija Anna-Maija Minkkinen. Minkkinen ennakoi maidontuotannon vähenevän Suomessa, sillä jäljelle jäävät tilat eivät pysty korvaamaan lopettavien tilojen tuotantomääriä. Vuonna 2015 noin 500 maitotilaa lopetti toimintansa. Jatkavien tilojen kasvun vuoksi maidontuotantomäärä on kuitenkin pysynyt melko vakaana. Maidontuotanto kasvoi vuonna 2016 tammi–maaliskuussa noin 1 % Suomessa. (Myllykoski 2016; Valtanen 2016; Heikura 2015.)

4.2 Maitotilojen talous

Vuonna 2014 61 maa- tai metsätalousyritystä teki konkurssin. Työntekijöitä näillä yrityksillä oli yhteensä 94. Vuoden 2015 aikana 67 maa- tai metsätalousyritystä teki konkurssin. Yrityksillä oli yhteensä työntekijöitä 206. Vuonna 2014 yrityssaneerauksien määrä oli 18 kappaletta. Vuonna 2015 yrityssaneeraukseen hakeutui 27 tilaa. Rytkösen (2015) mukaan MTK:n maitoasiamies Ilkka Pohjamo kertoo kaikilla maitotiloilla olevan taloudellisia vaikeuksia. Suurimmat ongelmat ovat kuitenkin niillä yrittäjillä, jotka ovat investoineet viime vuosien aikana. (Reku 2016; Rytkönen 2015.)

4.2.1 Maitotilojen kustannusrakenne

Maitotiloilla muuttuvien kustannusten määrä on keskimäärin 60 % liikevaihdosta. Vuonna 2012 maidon nettotuottohintaa oli keskimäärin 0,46 euroa litraa kohti. Luku tarkoittaa, paljonko yrittäjän pitäisi saada tuloa maitolitrasta, jotta kaikki maataloudesta syntyvät kustannukset saataisiin katettua maitotuloilla. (Maitotilojen kannattavuuden nosto vaatii talouden tarkkaa suunnittelua sekä säilörehun hyvää laatua ja määrää 2013.)

ProAgria tutki vuonna 2014 124 maitotilan tulosanalyysilaskelmia (Munck 2014). Tutkimuksessa todetaan, että parhailla maitotiloilla nettotuottohintaa oli 0,34 euroa litralta ja huonoimmilla maitotiloilla 0,57 euroa litralta vuonna 2014. Joulukuussa 2015 tuottaja sai maidosta keskimäärin 0,39 euroa litralta. Elokuussa 2016 maidosta sai keskimäärin 0,36 euroa litraa kohti. Maidon nettotuottohintaa ei ole tutkittu vuodelta 2015 eikä vuodelta 2016. (Maidon tuottajahinnat kuukausittain n.d.; Munck 2014.)

ProAgria tutki keskimääräisten maitotilojen keskeisiä kustannuseriä vuosilta 2014-2015 (Enroth 2016). Suurin kustannuserä oli yrittäjäperheenpalkkavaatimus, josta todellisuudessa tingitään, kun maatilain tulos ei ole tarpeeksi hyvä. Seuraavaksi suurin kustannus johtuu ostorehuista ja sitä seuraava pääomankoroista sekä konepoistoista. Urakointi-, lannoite-, palkkaus- ja korjausmenot tulevat seuraavaksi melko saman suuruisina. Huomattavasti pienempiä kustannuseriä ovat eläinlääkäri-, siemennys-, lääke- ja kotieläintarvikemenot. (Enroth 2016.)

Suurilla tiloilla yksikkökustannukset ovat pienempiä kuin pienillä tiloilla. Ero johtuu pienemmistä työkustannuksista maitolitraa kohti. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen tutkijat vertailivat Suomen maatilojen rakennekehitystä ja kilpailukykyä vuosina 2001–2011 Ruotsiin, Tanskaan, Alankomaihin, Saksaan ja Puolaan. Suomen yksikkökustannukset olivat kaikkia vertailumaita suurempia. Vertailussa Suomessa sijaitsevan pienen maitotilan, jolla on 24 lehmää, yksikkökustannus on 89 Yhdysvaltain dollaria 100 maitokilogrammaa kohti. Isolla tilalla, jolla on 70 lehmää, yksikkökustannus on 78 USD 100 maitokilogrammaa kohti. Ruotsin, Tanskan ja Alankomaiden tiloilla sekä Saksan suurella ja Puolen pienellä yksikkökustannukset olivat 46–56 USD /100 kg maitoa. Suurimmat tappiot olivat suomalaisilla pienillä tiloilla, noin -17 USD /100kg maitoa ja saksalaisilla pienillä tiloilla -16 USD /100kg maitoa. Vähiten tappiota tekivät Suomen, Alankomaiden ja Saksan suuret tilat sekä Tanskan kaikki tilat. Näillä tappio vaihteli -1–5 USD/100kg. (Munck 2014; Suomen maitotilojen rakennekehitys ja kilpailukyky 2013, 20.)

4.2.2 Maitotilan kannattavuus

Vuosi 2014 oli maitotiloille kannattava. Maidon nettotuotantokustannukset ja tuottajahinta huomioiden maitotila sai voittoa keskimäärin 0,01 euroa litralta. Vuonna 2013 sama luku oli -0,03 euroa litralta. Vuoden 2014 tulokseen vaikuttivat maidon hyvä tuottajahinta sekä ostorehujen hinnan lasku. ProAgrian mediatiedotteessa (Poikkeuksellinen vuosi maitotiloilla sisälsi hyvää kehittymistä, tehostamista ja tuloksia – talouden hallinta tulevaisuudessa keskiössä 2015.) ennustettiin vuoden 2015 tappiota 0,08€/maitolitra. Ennuste on laadittu 0,38€/litra tuottajahinnalla. Maidon tuottajahinta oli joulukuussa 2015 keskimäärin 0,39€/litra. Koska nettotuottohintoja ei ole laskettu vuodelta 2015, lopullista arviota tappion suuruudesta maitolitraa kohden ei voida tehdä. (Poikkeuksellinen vuosi maitotiloilla sisälsi hyvää kehittymistä, tehostamista ja tuloksia – talouden hallinta tulevaisuudessa keskiössä 2015; Maidon tuottajahinnat kuukausittain n.d.)

Kannattavuutta voidaan mitata myös kannattavuuskertoimella. Kannattavuuskerroin kuvaa, kuinka hyvin maataloudesta saatava tulo kattaa yrittäjäperheen palkka- ja pääoman korkovaatimuksen. Kannattavuuskerroin saadaan laskemalla ensin maata-

loustulo. Maataloustulo saadaan vähentämällä tuki- ja myyntituotoista tuotantokustannukset. Kustannuksia ovat esimerkiksi tarvikkeiden ja palveluiden ostot, korkomenot ja poistot. Maataloustulon laskemisen jälkeen luku jaetaan palkkavaatimuksen ja korkovaatimuksen summalla. Palkkavaatimus on yrittäjän tuntipalkka ja korkovaatimus on se prosenttiluku, joka halutaan saada omalle pääomalle. Jos tulokseksi saatava luku eli kannattavuuskerroin on yksi, tuottaja saa täyden tuntipalkkansa ja pääomalle haluamansa koron. Jos luku on yli yksi, palkkavaatimus on ylitetty ja korkoa saa haluttua enemmän. Alle yhden luku tarkoittaa, että yrittäjän palkka- ja korkovaatimukset eivät täyty. Esimerkiksi vuonna 2014 maitotilayrittäjä sai 100 % tavoittelusta yrittäjätulosta. Tämä tarkoittaa, että kannattavuuskerroin on 1. Vuonna 2015 kannattavuuskerroin oli vain 0,7, joten tavoitellusta yrittäjätulosta jäi puuttumaan 30%. (Enroth 2016; Maatilojen kannattavuus jo neljättä vuotta alamäessä 2015; Maatalouden kannattavuus 2015; Maatalouden kannattavuuden laskenta 2009, 14-15; Munck 2014.)

5 Maatalouspoliittiset päätökset

Maidon tuottajahinnan laskuun ja tilojen talousvaikeuksiin on muutaman viime vuoden aikana vaikuttanut useampi tekijä: EU:n päätös poistaa maitokiintiöt käytöstä, Venäjälle asetetut pakotteet ja niistä johtuvat vastapakotteet sekä tukien maksu myöhässä. Nämä ovat laskeneet maidon tuottajahintaa ja saattaneet tilat maksuvaikeuksiin.

5.1 Venäjän pakotteet ja vastapakotteet

Yhdysvallat ja EU asettivat pakotteita Venäjää vastaan maaliskuussa ja huhtikuussa 2014 (2015/2431/YUTP). Pakotteet johtuvat Venäjän toimista Ukrainassa, jossa Venäjä miehitti ja liitti itseensä Krimin niemimaan. Pakotteet estävät venäläisiä pankkeja saamasta rahoitusta länsimaista ja öljyteollisuutta saamasta uudistamiseen liittyvää teknologiaa. Pakotteet estävät sotilastarvikeviennin lännestä Venäjälle. Ne kohdistuvat Venäjän presidentti Vladimir Putinin lähipiiriin, heidän yrityksiinsä sekä

Ukrainassa toimiviin henkilöihin. Heinäkuussa 2014 Yhdysvallat ja EU laajensivat pakotteita, kun Venäjä oli aseistanut ja tukenut kapinallisia Itä-Ukrainassa. Elokuussa 2014 Venäjä asetti vasta-pakotteita, jotka estävät lihan, kalan, maitotuotteiden, vihannesten ja hedelmien tuonnin pakotteita asettaneista maista. Vastapakotteet koskevat EU:ta, Yhdysvaltoja, Australiaa, Norjaa ja Kanadaa. Kesäkuussa 2015 EU päätti jatkaa Krimiä koskevia pakotteita vuodella ja muita pakotteita puolella vuodella. Venäjä päätti jatkaa vasta-pakotteitaan vuodella. Venäjä lisäksi laajensi vastapakotteet koskemaan myös Albaniaa, Islantia, Montenegroa ja Liechtensteinia. Syyskuussa 2016 EU:n asettamien pakotteiden voimassaoloaikaa on jatkettu 15.3.2017 saakka (2016/1671/YUTP). (Pakotteet johtuvat Ukrainan sodasta 2015; 2015/2431/YUTP; 2016/1671/YUTP; Szczepański 2015.)

Venäjänsä asettamat vastapakotteet eivät vaikuta Euroopan unionin maihin tasaisesti. Mitä lähempänä Venäjä on, sitä voimakkaammin vastapakotteet vaikuttavat. Euroopan unionissa Venäjältä kauempana sijaitsevat valtiot käyvät vähemmän kauppaa Venäjän kanssa, kuin lähempänä sijaitsevat. Euroopan unionissa Saksa on Venäjän suurin kauppakumppani, mutta Puola ja Liettua ovat lähes samalla tasolla. Liettua on vastapakotteiden suurin häviöjä, sillä sen viennistä 3,7 % on vastapakotteiden alaista. Liettua vie Venäjälle maitotuotteita, hedelmiä ja vihanneksia. EU:n alueelta Venäjälle vietävistä hedelmistä ja vihanneksista puolet on Puolasta ja Liettuasta. Myös Viro kuuluu pakotteista kärsiviin valtioihin, sillä viidesosa sen maataloustuotteiden viennistä menee Venäjälle. Suomi kärsii erityisesti maitotuotteiden vientikiellosta, mutta kokonaisviennistä vain 0,5 % on pakotteiden alaista. Itä-Euroopalla ja Suomella on vanhoja suhteita Venäjään, joten vientikohteena Venäjä on ollut helppo. Lisäksi erityisesti Baltian maista vietävät vihannekset ja hedelmät on viety lähelle säilyvyyden vuoksi. Muut suuret elintarviketuottajamaat, kuten Tanska ja Saksa, eivät kärsi pakotteista yhtä paljon, sillä Venäjä ei ole heille yhtä tärkeä kauppakumppani. Venäjän asettamien vastapakotteiden vaikutus EU:hun ei ole kokonaisuutena vaikuttanut kovin paljoa. EU:n maataloustuotteiden kokonaisvienti kasvoin vuoden 2014 aikana 10 prosenttia, vaikka Venäjä on EU:n kolmanneksi suurin kauppakumppani. Venäjän vientiin vaikuttaa myös maan heikko taloustilanne, joka johtuu ruplan heikkenemisestä sekä öljyn hinnan laskusta. (Pye 2014; Eisto 2015; Szczepański 2015.)

Suomessa pakotteiden vaikutus näkyy erityisesti maidontiloilla. Valion vastaanottamasta maidosta 26 % on viety Venäjälle. Luonnonvarakeskuksen mukaan tammikuussa 2014 ennen pakotteita ja vastapakotteita maidon tuottajahinta litraa kohden oli keskimäärin 46 senttiä. (Maataloustuotteiden hinnat 2016.) Tammikuussa 2015 Valio maksoi tuottajalle 40 senttiä maitolitraa kohti. Helmikuussa 2015 Valio laski maidon tuottajahintaa 0,35 euroon Venäjän vastapakotteiden vuoksi. Toukokuussa 2016 myös Arla ilmoitti laskevansa maidon tuottajahintaa yhdellä sentillä litraa kohden, jolloin litrahinnaksi jäi 37–38 senttiä. Luonnonvarakeskuksen mukaan elokuussa 2016 maidon tuottajahinta litraa kohden on keskimäärin 0,36 euroa. (Maataloustuotteiden tuottajahinnat 2016; Niemi 2016; Roppola 2015; Pye 2014.)

5.2 Maitokiintiöt

Toinen merkittävä maitoalaa muuttava tekijä on maitokiintiöt. Euroopan unionin maitokiintiöt poistuivat 31.3.2015. Järjestelmä oli käytössä vuodesta 1984 ja sillä pyrittiin rajoittamaan ylituotantoa sekä vakauttamaan markkinoita. Pyrkimyksenä oli saada tuotanto vastaamaan EU:n sisäistä kysyntää. Maitokiintiöistä päätettiin luopua jo vuonna 2003, mutta lopullinen päätös tehtiin vasta 2008. Syynä kiintiöistä luopumiseen on maidon maailmanmarkkinoiden kasvu, jonka ennustetaan jatkuvan erityisesti Aasian maissa. Maitokiintiöt estivät EU:n alueen maidontuottajia vastaamasta kysyntään. (Frequently asked questions: End of milk quotas 2015.)

Maitokiintiöiden poistuminen aiheuttaa maidon ylitarjontaa, sillä EU vastaa 25 % maailman maidontuotannosta. Maitokiintiöiden poistumisen jälkeen Euroopan maidontuotanto on kasvanut 7 %. Maat, joiden tuotantoa maitokiintiöt ovat eniten rajoittaneet, kuten Irlanti, Alankomaat ja Tanska, ovat kasvattaneet maidontuotantoaan. Irlanti on kasvattanut tammimaaliskuussa maidontuotantoaan yli 30 % vuoden 2015 samaan ajanjaksoon verrattuna. Monissa Euroopan maissa oli runsaasti ylimääräistä kapasiteettia maidontuotannossa, joka otettiin käyttöön välittömästi maitokiintiöiden poistuttua. (Forde 2016; Smith 2016.)

Leiwon (2015) haastattelussa ProAgrian palvelupäällikön Arja Talvilahden toteaa maitokiintiöiden poistuminen olevan Suomelle huono asia. Suomen kilpailukykyyn esimerkiksi Alankomaihin verrattuna vaikuttavat erityisesti tuotanto-olosuhteet. Suomi

otti maitokiintiöt maatalouspolitiikkaansa kauppakumppaneiden tapaan. Ilman kiintiötä maitotalouden murros olisi todennäköisesti tapahtunut aiemmin ja nopeammin. Suomi vastusti kiintiöiden poistamista, sillä vapaa markkinatilanne saattaa siirtää tuotannon edullisempiin maihin. Kiintiöiden poistuminen tulee todennäköisesti tarkoittamaan pysyvää ylitarjontaa markkinoille. (Leiwo 2015).

Uutena uhkana Suomen maitoalalle on noussut Baltian maiden maidontuotannon kasvu. Virossa, Latviassa ja Liettuassa maidontuotanto kasvaa jatkuvasti, mutta Suomea edullisimmat kustannukset tekevät Baltiasta vakavan kilpailijan Suomen maidontuotannolle. (Maitoala astui uuteen aikaan 2015).

5.3 Tukien muutos ja maksuaikataulu

Maatiloille maksettavien tukien maksuaikataulu muuttui vuoden 2015 aikana siten, että noin 500 miljoonaa euroa tukia maksetaan vasta vuoden 2016 aikana. Maaseutuvirasto ja ELY-keskukset maksoivat lisärahoituksella kuitenkin lähes koko tukimäärän maatiloille vuoden 2015 marras- ja joulukuun aikana. Vajaa 200 miljoonaa euroa jäi maksettavaksi vuoden 2016 aikana. Loput viivästyneistä tuista maksettiin tiloille kesäkuussa 2016. Syy tukien maksun aikataulumuutokseen on EU:n maatalous- ja maaseutupolitiikan uudistus, joka koskee erityisesti tukien maksun toimeenpanoa. (Viljelijätukien maksuajankohdat muuttuvat 2015-2016 2014; Rautio 2014; Tavoitteellinen maksuaikataulu 2016.)

Maaseutuvirasto antaa luvan tukien maksuun vasta, kun ELY-keskus on suorittanut tarvittavan valvonnan tilalla. Maatilavalvonta kohdistuu vuosittain noin 3 500 tilalle ja eläinvalvonta 1 500 eläintilalle. ELY-keskusten resurssien pienentäminen vaikuttaa tiloille tehtävän valvonnan hidastumiseen. Uudistuksessa muuttuivat myös tukialueet, tukiperusteet ja osa tuista poistui. Vanhojen tukien tilalle tuli uusia tukia ja jäljelle jääneiden tukien euromäärät muuttuivat. (Viljelijätukien maksuajankohdat muuttuvat 2015-2016, 2014; Rautio 2014; Valvonta n.d.)

Uudistuksessa muuttuivat tukialueet, tukiperusteet ja osa tuista poistui kokonaan. Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry laski tuki uudistuksen vaikutukset erilaisille maatiloille. MTK:n esimerkki maitotilasta on tila, jolla on säilörehupeltopinta-alaa 60 hehtaaria, rehuviljapeltopinta-alaa 30 hehtaaria, lehmiä 60 kappaletta,

hiehoja 15 kappaletta ja vasikoita 5 kappaletta. Esimerkkitalan peltoalaperusteiset tuet laskivat 2 970 euroa, tukien maksuviive oli kaksi kuukautta ja eläinten hyvinvointikorvaus laski 1 480 euroa. Yhteensä tukien määrä laski 4 450 euroa eli 8 % aiemmasta. Aiemmin esimerkkitalan tuet olivat yhteensä 63 151 euroa. Uudistuksen jälkeen tukien määrä on 58 701 euroa. (Tuki uudistus maitotilalla n.d.)

5.4 Maitokriisin helpottaminen

Maitoalan murrosta on pyritty helpottamaan kahdella tavalla. EU on ostanut omiin interventiovarastoihinsa rasvatonta maitojauhetta sekä voita. Maitojauhetta ostetaan 218 000 tonnia ja voita 100 000 tonnia. Ostohinnat ovat kaikille EU-maille samat ja jokaiselle valtiolle on määrätty oma kilomäärä, paljonko maitojauhetta ja voita saa interventiovarastoon myydä. Interventiovarasto on purettava, kun maidon markkinatilanne paranee. Lisäksi EU on avannut yksityisen varastointitukiohjelman juustoille, voille ja maitojauheelle. Juuston varastointia tuetaan jokaista EU-maata kohti 100 miljoonaan kiloon saakka. Erilaiset interventiovarastot kuitenkin heikentävät maidon markkinatilannetta entisestään, sillä maidon hinta ei nouse, ennen kuin interventiovarastot ovat tyhjä. (Brandt n.d.; Dairy intervention ceilings doubled 2016; Fräntilä-Riihonen 2016; Valiolle maksetut Maaseutuviraston tuet ovat EU:n yhteisiä markkina-tukia 2016.)

Maitotilojen taloudellisia vaikeuksia on tuettu sekä kansallisesti että EU:n kautta. Joulukuussa 2015 oli haettavissa kriisitukea, jota maksettiin tammi–maaliskuun aikana myytyjen maitolitrojen perusteella. Tuki oli koko maassa enintään 0,83 euroa litraa kohden. AB-tukialueella lisäksi korotus, joka oli korkeintaan 0,83 euroa litralta. C-tukialueella vastaava korotus tehtiin korottamalla marras- ja joulukuun litrakoh-taista pohjoista tukea. Tuen perusosa oli EU:n rahoittamaa ja korotus kansallisesti rahoitettua. Yhteensä tukea maksettiin noin 6 miljoonaa euroa kesäkuuhun 2016 mennessä. (Kriisituki maidontuottajille 2016.)

Maaseutuvirasto ja EU tarjoavat lisäksi uudenlaista tukea tiloille, jotka aikovat vähentää maidontuotantoa. Tuen määrä lasketaan kolmen kuukauden ajalta tuottamatta

jääneistä litroista, joista saa 0,14 euroa litraa kohti. Vähentämistukea annetaan tiloille niin kauan kuin EU:n antamaa rahoitusta riittää. (Maidontuotannon vähentämistuki 2016.)

6 Tutkimustulokset

Tutkimukseen osallistuvien tilojen maatalouden veroilmoitukset vuosilta 2013, 2014 ja 2015 analysoitiin. Veroilmoituksista laskettiin toimeksiantajalta saadulla taulukkolaskentaohjelman taulukolla käyttökate euroina sekä prosentteina.

Maatiloilla ei ole saatavilla yhtä laajoja tilinpäätöstietoja kuin muissa yrityksissä, joten kaikkia tunnuslukuja ei ole mahdollista laskea. Käyttökate antaa tietoa, jota voidaan vertailla eri tilojen välillä, sillä se ei ota huomioon omanpääoman korkovaatimusta eikä yrittäjän palkkavaatimusta. Eri tilojen välillä voi olla suuriakin eroja esimerkiksi lainojen määrissä, niiden kuluissa tai käytettyjen työtuntien määrissä. Yrittäjäperheen palkkavaatimus voi olla vuoden palkka yhdelle tai useammalle henkilölle. Tilojen työmäärästä ja toimintatavoista riippuen palkkavaatimus voi olla kovinkin erilainen. Käyttökateprosentteista laskettiin kaikkien tutkimustilojen kaikkien vuosien keskiarvo, johon muutoksia verrattiin.

Teemahaastatteluja analysoitiin tekstinkäsittelyohjelman avulla. Haastatteluista pyrittiin löytämään samankaltaisia toimia, joita useampi tila olisi tehnyt kannattavuuden parantamiseksi. Vastaavia tutkimuksia ei löydy tai niitä ei ole saatavilla. Suomessa maitotilojen kannattavuudesta ei ole esitetty tarkkoja arvioita vuodelta 2016.

ProAgria esittää joitakin vinkkejä maitotilojen kannattavuuden parantamiseksi, mutta artikkeli on vuodelta 2014.

6.1 Maitotilojen kannattavuuden muutokset

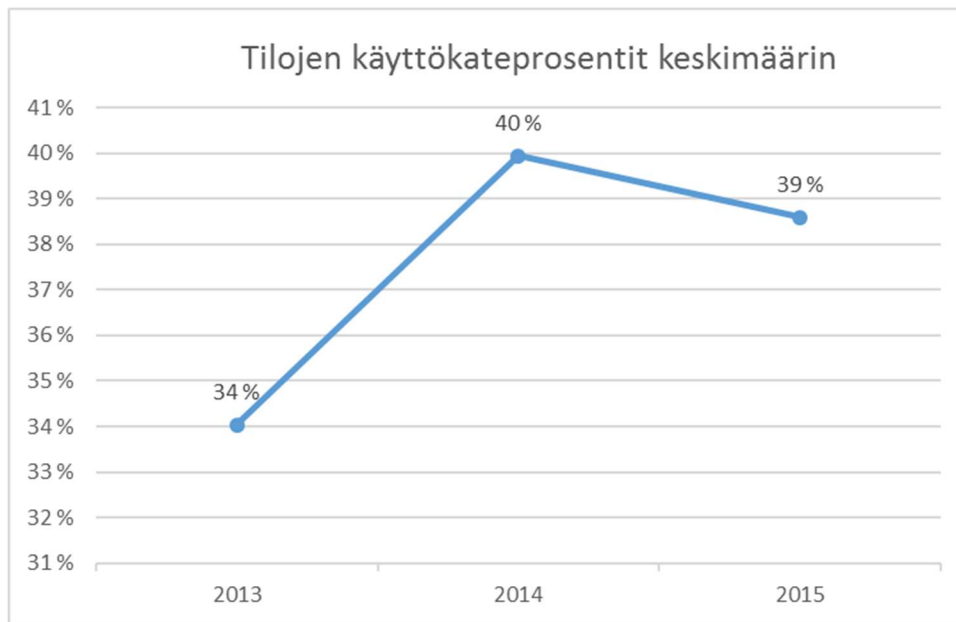
Käyttökate laskettiin maatalouden veroilmoituksesta lomakkeelta kaksi sivulta kaksi. Yrityksen tuloja olivat myyntitulot eläimistä, jakotettavat myyntitulot kotieläimistä vuosilta 2013–2015, muut myyntitulot sekä kotieläintuotteiden myyntitulot. Lisäksi

tuloiksi laskettiin kasvinviljelytuotteiden myyntitulot, majoituspalveluiden tulot, valtiolta saadut tuet sekä muut maatalouden verottomat tulot. Mikäli tutkimustilalla oli muita arvonlisäverottomia tukia tai korvauksia, ne laskettiin liikevaihtoon tuloiksi. Tuloista vähennettiin menot, joita olivat palkkamenot ja ostot. Veroilmoituksessa ostot on jaettu arvonlisäveron mukaisesti luokkiin 24 %, 14 % tai 10 % sekä 0 %. Käyttökateprosentti saatiin suhteuttamalla käyttökate liikevaihtoon eli tuloihin.

Taulukko 1 Tutkimustilojen käyttökatteet keskimäärin.

Kaikkien tutkimustilojen kaikkien vuosien keskimääräinen käyttökateprosentti on 38 %. Vuonna 2013 tutkimustilojen keskimääräinen käyttökate oli 145 600 euroa. Käyttökateprosentti oli 34. Vuonna 2014 käyttökate oli keskimäärin 172 500 euroa. Käyttökateprosentti oli 40. Vuonna 2015 käyttökate oli keskimäärin 150 600 euroa. Käyttökateprosentti oli 39 %. Tutkimukseen osallistuvien tilojen kannattavuus on keskimäärin parantunut vuodesta 2013 muutamaa poikkeusta lukuunottamatta. Vuosi 2014 on ollut kaikilla tiloilla tutkimusjakson taloudellisesti paras vuosi. Tutkimustilojen käyttökatteet ja käyttökateprosentit näkyvät taulukoissa 1 ja 2.

Taulukko 2 Tutkimustilojen käyttökateprosentit keskimäärin.

Tutkimustilojen väliset erot ovat melko suuria. Parhailla tiloilla käyttökateprosentti on 47–45 % ja heikoimmilla alle 25 %. Tilojen absoluuttista kannattavuutta ei voida vertailla, sillä lopulliseen tulokseen vaikuttavat yrittäjän palkkavaatimus ja tehdyt työtunnit, poistot ja pääoman korot. Nämä kustannukset jäävät katettavaksi käyttökatteella, joten jokaisella tilalla lopullinen tulos muodostuu erilaisten erien jälkeen.

Vuosi 2013 oli tutkimuksessa vertailuvuosi, jolloin suurempia muutoksia tuotantoympäristössä ei tapahtunut. Tilojen kustannuksia, käyttökatteita ja tuloja vuodelta 2013 pidetään vertailuarvoina, koska vuosi on ns. normaali. Vuonna 2014 monen tilan menot kasvoivat verrattuna vuoteen 2013. Vuonna 2015 kaikilla tiloilla kustannukset olivat laskeneet tai pysyneet samoina verrattuna vuoteen 2014. Muutama tila oli laskenut kaikkia muuttuvia kustannuksia tasaisesti vuodesta 2013 alkaen. Erityisesti ostot, joiden arvonlisävero on 24 %, olivat laskeneet tiloilla. Lähes kaikilla tiloilla palkkamenot olivat pienentyneet tai pysyneet samoina. Ostot, joiden arvonlisävero on 10 tai 14 %, olivat nousseet lähes kaikilla tiloilla. Tähän kululuokkaan kuuluvat muun muassa eläinten rehut sekä lääkkeet. 0 % arvonlisäveroa sisältävät ostot olivat osalla kasvaneet ja osalla pienentyneet vuodesta 2013. Usealla tilalla oli alkanut terveydenhuoltosopimus, jossa eläinlääkäri käy tilalla säännöllisesti. Tämä muutos selittää näi-

den tilojen kohdalla osaltaan kustannusten nousua 0 %-arvonlisäveroluokassa. Kaikilla tiloilla, jotka olivat hakeneet hyvinvointitukea, tuki oli myöhässä. Se heikentää vuoden 2015 tulosta, sillä tuet maksettiin kevään ja kesän 2016 aikana.

6.2 Maitotilojen toimet kannattavuuden parantamiseksi

Kannattavuutta voidaan parantaa kolmen eri tekijän avulla. Myyntiä voidaan lisätä, tuotteiden hintaa voidaan nostaa tai kustannuksia voidaan laskea. Maitotilat eivät kuitenkaan voi nostaa myymiensä tuotteiden hintaa itse, sillä markkinat määräävät maidon hinnan. Maitotiloille jää vaihtoehtoiksi myydä enemmän maitoa tai laskea kustannuksia. Maidon myyntimäärän lisäämisessä on riski, että maidon hinta laskee ylitarjonnan vuoksi entisestään, mutta se on ainoa keino lisätä tuloja. EU-tuissa ja niiden ehdoissa tapahtui muutoksia vuonna 2015. Tutkimustilojen tuet muuttuivat jonkin verran ja osa tiloista muutti toimintaansa uusien tukien vuoksi.

Karjan hyvinvointi ja terveys

Tilat eivät ole säästäneet peltojen hoidossa, sillä pelloista saatava rehu ja sen laatu ovat yhteydessä karjan terveyteen ja maidontuotannon määrään. Tilat pyrkivät ruokimaan karjaa tarkemmin, jotta samalla rehukustannuksella saadaan enemmän maitoa. Tarkemmalla ruokinnalla myös rehun hävikki pienenee. Usealla tilalla on tutkimusvuosien aikana alkanut eläinlääkärin säännölliset käynnit terveydenhuoltosopimuksen vuoksi. Eläinlääkärikustannukset ovat jonkin verran nousseet, mutta eläinten lääkekuurit ja -kulut ovat laskeneet. Eläinlääkärin säännölliset käynnit on tiloilla koettu ennaltaehkäiseviksi. Tutkimustiloilla on panostettu myös eläinten kuivitukseen. Tilat kuivittavat aiempaa enemmän ja osalla tiloista kuivitusmateriaali on vaihtunut. Materiaalin vaihdos on osalla tiloista ollut sattumaa ja se on nostanut kuivituskustannuksia. Yksi tiloista mainitsi turpeen olevan kuivitusmateriaalina antibakteerista, joka osaltaan vähentää utaretulehduksia. Eräs yrittäjä mainitsi vaihtaneensa navettaan kennolevyikkunat, joka laskee navetan kosteutta. Kosteuden laskeminen vähensi lehmien utaretulehduksia, jolloin lehmät ovat terveempiä ja kaikki maito voidaan laittaa myyntiin.

Maidon tuotannon kasvattaminen

Lähes jokaisella tilalla maidontuotantomäärää oli nostettu. Joko lehmämäärää oli lisätty tai lehmien keskituotosta oli parannettu. Lehmien keskituotosta on parannettu panostamalla ruokintaan ja eläinten terveyteen. Karjasta on poistettu huonommin tuottavia yksilöitä, jotka eivät tuota yrittäjän mielestä tarpeeksi suhteessa kulujen määrään. Karjan jalostukseen on panostettu, jotta geneettisesti hyvät yksilöt siirtävät ominaisuuksiaan karjassa eteenpäin ja huonommat karsiutuvat. Karjasta tavoitellaan hyvin lypsävää, tervettä ja pitkäikäistä. Huonommat geenit omaavia lehmiä on siemenetty sukupuolilajitellulla lihakarjasiemenellä, jotta vasikoista saatavat myyntitulot kasvaisivat.

Investoinnit, remontit ja peltojen hoito

Tiloilla on tehty korjauksia, remontteja ja pieniä investointeja suunnitelmien mukaan. Suurimmalla osalla isompia investointeja ei tehdä, mutta pieniä korjauksia ja remontteja tehdään jatkuvasti korjausvelan välttämiseksi. Lähes jokaisella tilalla yritetään säästää pienissä asioissa. Kaikki hankinnat mietitään aiempaa tarkemmin ja jokainen ylimääräinen kulu yritetään poistaa. Yksi tiloista oli panostanut koneiden ja laitteiden kuntoon uusimalla niitä. Uudemmat ja ehjemmät koneet poistavat korjauskustannukset useammaksi vuodeksi. Tilan yrittäjä kokee, että on järkevämpää maksaa koneiden kustannukset kerralla ostamalla kalliimpia, mutta ehjempää koneita verrattuna halvempiin koneisiin, joita on korjattava enemmän.

Hiehojen kasvatuksen ulkoistaminen

Tulosten vaihtelevin löytö on hiehojen kasvatusta. Osalla tiloista hiehot kasvatetaan itse omalla tilalla. Toisilla hiehot kasvatetaan ulkoistetusti yrityksessä, joka tarjoaa hiehojen kasvatusta omissa tiloissaan. Tutkimuksessa osalla tiloista oli menossa siirtymien ulkoistamiseen ja osalla oli menossa siirto kasvatusyrityksestä toiseen. Hiehojen kasvatuksessa oli selkeästi nähtävissä muutos ulkoistamiseen, mutta sen kannattavuudesta ei vielä voida sanoa mitään.

Työntekijän irtisanominen ja sopimusten kilpailuttaminen

Monella tilalla säästöä oli haettu työntekijän irtisanomisen kautta. Yrittäjät tekevät itse enemmän ja perheenjäsenet osallistuvat töihin aiempaa enemmän. Täysipäiväisen työntekijän irtisanominen laskee kustannuksia yli 20 000 euroa vuodessa, mutta työn määrä vain siirtyy työntekijältä yrittäjäperheelle.

Osalla tiloista vanhoja sopimuksia oli kilpailutettu. Hiehojen ulkoistuksessa oli siirrytty edullisempaan yritykseen ja vakuutuksissa oli saatu edullisempi sopimus. Usealla tilalla siemennykset hoidetaan nykyään itse. Siemennykset ja siemenet kuuluvat 0%-arvonlisäveroluokkaan, jonka kustannukset pienenevät, kun seminologiensa palkkiot jäävät pois kustannuksista.

7 Johtopäätökset

Tutkimustilojen kannattavuus on melko vaihtelevaa ja aktiivisesti muutoksia tekevät tilat selkeästi kannattavat paremmin. Tiloilla haetaan säästöjä kahdella tavalla: irtisanomalla työntekijä ja harkitsemalla jokainen osto aiempaa tarkemmin. Lehmien hyvinvointi on tiloille erittäin tärkeää ja siihen ollaan valmiita panostamaan, vaikka talous onkin tiukempaa kuin ennen. Eläinten hyvinvointiin panostaminen näkyy lääkemen- kulujen ja -kuurien vähenemisenä sekä karenssiaikojen laskuna. Terve ja pitkäikäinen lehmä on pidempää tuottava eikä hoitamisesta syntyvää ylimääräistä työtä synny. Terve, pitkäikäinen ja tuottava eläin on myös jalostuksen ansiota, mitä monilla tiloilla tehdään jo aktiivisesti. Hyvärakenteinen eläin, josta huolehditaan hyvin, tuottaa yrittäjälle tuloa pitkään. Eläinten hyvinvointiin panostaminen näkyy erityisesti tilojen kuluissa, joiden arvonlisävero on 14 % tai 10 %. Eläinten rehut ja lääkkeet kuuluvat tähän kustannuserään. Lähes kaikilla tiloilla kyseinen kustannusluokka on kasvanut vuodesta 2013 hieman.

Eläinten hyvinvointiin panostaminen tarkoittaa, että säästöjä on haettava muualta. Tilat ovat hakeneet säästöjä tekemällä tiloillaan aiempaa enemmän itse. Työntekijöiden irtisanominen ja siementämisten tekeminen itse lisäävät yrittäjäperheen työ- määrää, mutta näkyy käyttökatteessa positiivisena kehityksenä. Koska yrittäjäper-

heen palkkavaatimus ei näy käyttökatteessa, tulos näennäisesti paranee, vaikka tiloilla kuluisi töihin sama tuntimäärä kuin ennenkin. Työ on varsinkin kiireiseen aikaan ympärivuorokautista. Rauhallisempaankaan aikaan työssä ei ole vapaapäiviä. Lomitus ja työntekijä ovat yrittäjille tärkeitä, jotta yrittäjä ei kuormitu liikaa. Yrittäjien jaksaminen ja työn ulkopuolinen elämä hankaloituvat työmäärän kasvaessa. Maitokriisissä ei ole näköpiirissä nopeaa muutosta, joka helpottaisi maitotilojen arkea, joten yrittäjän jaksamiseen on panostettava.

Hiehojen kasvatuksen moninaisuutta voi selittää tilojen sijainti. Tutkimustilat sijaitsevat ympäri Etelä- ja Pohjoispohjanmaata, joten kaikilla tiloilla ei ehkä ole tarjolla samanlaisia mahdollisuuksia ulkoistamiseen. Joillakin tiloilla on mahdollisuus kilpailuttaa kasvattaja ja vaihtaa edullisempaan. Joillakin tiloilla saattaa olla tarjolla yksi kasvattaja, joka on liian kallis maitotilan tarpeisiin nähden. Ulkoistamisessa on omat hyötynsä ja riskinsä, joita jokainen tila joutuu pohtimaan.

Yksi tutkimuksen yrittäjistä sanoi haastattelussa, että juuri mitään muutoksia tilan toimintaan ei ole tehty. Yrittäjän mukaan lähes kaikki oli tehty kuten ennenkin. Kyseisen tilan käyttökatteet ja käyttökateprosentit olivat tutkimuksen heikoimmat. Tilan käyttökatteet olivat laskeneet tutkimuksen aikana eniten. Löydön perusteella voidaan olettaa, että tilojen kannattavuus heikkenee, mikäli ei tehdä muutoksia tilan toimintaan.

Koska maatalouden muistiinpanovelvollisuuteen ja veroilmoitukseen ei kuulu inventaarion tekeminen, jää tutkimuksesta iso taloudellinen osa pois. Mikäli tilat ovat varautuneet kriisiin ostamalla vähemmän tuotantopanoksia vuonna 2014, se näkyy kustannusten laskussa. Tilat joutuvat kuitenkin ostamaan puuttuvia tuotantopanoksia vuonna 2015, joka näkyy veroilmoituksessa kustannusten kasvuna. Varastojen arvoissa tapahtuvat muutokset eivät näy veroilmoituksessa.

8 Pohdinta

Tutkimuksessa on käytetty aineistotriangulaatiota, joka parantaa luotettavuutta. Tutkimuksen aineistoa kerätään sekä tilojen veroilmoituksista että teemahaastatteluista. Tietoja voitiin vertailla keskenään ja eri aineistot vahvistivat tai täydensivät toisiaan. Tietojen vahvistaminen toisesta lähteestä parantaa tutkimuksen luotettavuutta. Jokainen tutkimukseen osallistunut yrittäjä sai luettavakseen haastattelusta tehdyn litteroidun version, jonka vahvisti tutkijalle. Vahvistuksen avulla tutkimuksen luotettavuus paranee. Veroilmoituksia ei voida muuttaa enää jälkikäteen, joten ne takaavat tutkimuksen reliabiliteetin. Maatalouden veroilmoitus on lähteenä luotettava, sillä se on laadittu verotusmenettelylain (L 18.12.1995/1558) mukaan. Maatalouden veroilmoitus määrittelee, paljonko maatalousyrittäjä maksaa veroa. Yleisellä tasolla kaikki yritykset pyrkivät minimoimaan veronmaksun, joka saattaa siten heikentää tämänkin tutkimuksen luotettavuutta. Veroilmoitus on kuitenkin ainoa dokumentti maatilojen taloudesta, joka on kaikilla tiloilla samanmuotoinen. Koska parempaa dokumenttia ei ole tarjolla, on veroilmoitus ainoa mahdollinen.

Tutkimuksen tekemisen aikana on kerätty sähköpostikeskusteluja, jotka on säilytetty. Tutkimukseen liittyvät päätökset on kaikki kirjattu omaan muistiinpanovihkoon, josta niitä voidaan tarkistaa myöhemmin. Tutkimukseen osallistui 5 tilaa, joiden oletettiin olevan tarpeeksi tulosten saturoitumiseksi. Tutkimustilat olivat monet tehneet samanlaisia toimia kannattavuuden parantamiseksi, joten saturaation voidaan katsoa toteutuneen. Tutkimuksen validiteettia vahvistaa tutkimuksen suunnittelun ja etene-
misen tarkistaminen ohjaajan ja toimeksiantajan kanssa.

Jatkotutkimukset

Tämä tutkimus tuotti monta jatkotutkimusajatusta. Tutkimuksen voisi suorittaa uudelleen yhdistämällä kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen. Tutkimuksen kysymyksistä voisi muodostaa kyselylomakkeen, jonka voisi lähettää isommalle otokselle ja siten saada yleistettävää tietoa maitotilojen kannattavuuden parantamisen keinosta. Otokseen voisi ottaa mukaan laajemmin maitotiloja ympäri Suomen. Maitotilojen kannattavuutta voisi myös tutkia tarkemmin huomioimalla tutkimuksessa myös pääomankorkovaatimuksen, poistot ja yrittäjän palkkovaatimuksen. Tutkimus voisi olla kvalitatiivinen, mutta hieman isommalla otannalla kuin tämä tutkimus.

Tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoisin jatkotutkimus olisi selvittää hiehojen ulkoistamisen taloudelliset vaikutukset. Moni tutkimuksen maitotiloista oli siirtynyt tai siirtymässä ulkoistamiseen, joten sitä ilmeisesti pidettiin merkittävänä tekijänä kannattavuuden parantamiseksi. Koska osalla tiloista siirto oli vasta tapahtumassa, ei tähän tutkimukseen ollut saatavilla tarkkoja tietoja ulkoistamisen vaikutuksista tilojen käyttökatteeseen.

Jatkotutkimus voisi olla samojen tutkimustilojen seuranta muutaman vuoden kuluttua tai jos tuotanto-olosuhteissa tapahtuu selkeä muutos. Jatkotutkimuksella voitaisiin selvittää hiehojen ulkoistamisen vaikutuksia käyttökatteeseen, yrittäjien jaksamista ilman työntekijää sekä yrittäjien lisätoimet, mikäli maidontuotanto-olosuhteet eivät parane. Jatkotutkimuksessa voisi lisäksi selvittää, mitkä toimet olivat yrittäjien mielestä toimivia ja mitkä eivät.

Lähteet

- A173/200/2013. Verohallinnon päätös ilmoittamisvelvollisuudesta ja muistiinpanoista. Verohallinto. Viitattu 2.3.2016. [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_paatokset/Verohallinnon_paatos_ilmoittamisvelvolli\(30751\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_paatokset/Verohallinnon_paatos_ilmoittamisvelvolli(30751)).
- 2015/2431/YUTP. 21.12.2015. Euroopan unionin neuvoston päätös. Viitattu 22.2.2016. http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=OJ:JOL_2015_334_R_0007&from=FI.
- 2016/1671/YUTP. 16.9.2016. Euroopan unionin neuvoston päätös. Viitattu 5.10.2016. <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=299145&nodeid=47853&contentlan=1&culture=fi-FI>.
- Ahtokivi, I. 2015. Maitotilojen määrä lähes puolittuu vuoteen 2020 mennessä. Verkkouutiset. Viitattu 28.1.2016. http://www.verkkouutiset.fi/talous/maitotilojen_maara_puolittuu-41447.
- Brandt, R. N.d. Maitomarkkinat käyttäytyvät arvaamattomasti. Viitattu 7.10.2016. <http://www.mavi.fi/fi/maksut-ja-valvonta/maksut/viljeliija/Sivut/tavoitteellinen-maksuaikataulu.aspx>.
- Dairy intervention ceilings doubled. 7.6.2016. Viitattu 7.10.2016. http://ec.europa.eu/agriculture/newsroom/273_en.htm.
- Eisto, S. 2015. Venäjän tuontikielto ei purrut EU:hun. Maaseudun tulevaisuus. Viitattu 30.1.2016. <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka-ja-talous/venajan-tuontikielto-ei-purrut-eu-hun-1.124740>.
- Enroth, A. & Pellinen, J. 2008. Kannattava maatilayritys. ProAgrian Maaseutukeskusten Liiton julkaisuja nro 1060. Liitto.
- Enroth, A. 2016. Maitotilojen talous vuonna 2015. Viitattu 7.10.2016. https://www.proagria.fi/sites/default/files/attachment/maitotilojen_talous_2015_-_05042016_0.pdf.
- Frequently asked questions: End of milk quotas. 2015. Euroopan komissio. Viitattu 23.2.2016. http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-4697_en.htm.
- Forde, A. 2016. 12 months on from milk quotas – what’s changed? 1.4.2016. Viitattu 7.10.2016. <http://www.agriland.ie/farming-news/12-months-on-from-milk-quotas-whats-changed/#>.
- Fräntilä-Riihonen, A. 2016. Maitotilallinen, Maitosuomen varapuheenjohtaja, hallintoneuvoston jäsen. Valio Oy. Haastattelu 14.8.2016.
- Heikura, M. 2015. Maidontuotanto on kasvanut, vaikka tilamäärä vähenee. Yle-uutiset. Viitattu 30.1.2016.

http://yle.fi/uutiset/maidontuotanto_on_kasvanut_vaikka_tilamaara_vahenee/7756255.

Kananen, J. 2014. Kvalitatiivinen tutkimus opinnäytetyönä: Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Katetuotto – Mitä tarkoittaa Katetuotto? N.d. Sanakirja taloustermeille. Viitattu 2.3.2016. <https://www.e-conomic.fi/kirjanpito-ohjelma/sanakirja/katetuotto>.

Koski, T. 2011. Yrityksen johtaminen tuloslaskelman ja taseen avulla. Viitattu 27.10.2016. <http://www.slideshare.net/Spinno/talousstartuptuloslaskelmatase>.

Kriisituki maidontuottajille. 2016. Maaseutuvirasto 26.8.2016. Viitattu 7.10.2016. <http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/viljelijä/kriisitet/Sivut/Kriisituki-maidontuottajille.aspx>.

Käsitteiden selityksiä. N.d. MTT taloustohtori. Viitattu 2.3.2016. https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/kannattavuuskirjanpito/tausta_tiedot/Tuloslaskelma/Kasitteiden_selityksia.

Käyttökate-%. N.d. Tunnuslukuopas. Viitattu 2.3.2016. <http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/kayttokate>.

L 18.12.1995/1558. Valtioneuvoston laki verotusmenettelystä. Valtion säädöstietopankki. Viitattu 2.3.2016 <http://www.finlex.fi/fi/>, ajantasainen lainsäädäntö.

L 21.7.2006/624. Valtioneuvoston laki osakeyhtiöistä. Valtion säädöstietopankki. Viitattu 7.10.2006. <http://www.finlex.fi/fi/>.

Lehtonen, S. 2013. Maatalouden yrittäjätulo 2011 vain puolet tavoitteesta. Maaseudun tulevaisuus. Viitattu 6.2.2016. <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/maatalouden-yritt%C3%A4j%C3%A4tulo-2011-vain-puolet-tavoitteesta-1.31544>.

Leiwo, H. 2015. Maitokiintiöt poistuvat – ”Suomessa voisi ajatella, että se on huono asia”. Yle-uutiset 31.3.2015. Viitattu 30.1.2016. http://yle.fi/uutiset/maitokiintiöt_poistuvat_suomessa_voisi_ajatella_etta_se_on_huono_asia/7899041.

Lypsykarjarodut Suomessa N.d. Faba VikingGenetics. Viitattu 28.1.2016. <http://www.faba.fi/fi/tietopankki/lypsykarjarodut-suomessa>.

Maataloustuotteiden tuottajahinnat. 30.9.2016. Luonnonvarakeskus. Viitattu 5.10.2016. <http://stat.luke.fi/maataloustuotteiden-tuottajahinnat>.

Maatalouden kannattavuuden laskenta. 2009. Valtiontalouden tarkastusviraston tuloksellisuustarkastuskertomukset 199/2009. Viitattu 25.2.2016. https://www.vtv.fi/files/1919/1992009_Maatalouden_kannattavuuden_laskenta_netti_1.pdf.

Maatalouden kannattavuus. 2015. MTK. Viitattu 6.2.2016. https://www.mtk.fi/maatalous/maatalouden_kannattavuus/fi/FI/maatalouden_kannattavuus/.

- Maatilojen kannattavuus jo neljättä vuotta alamässä. 2015. Luonnonvarakeskus. Viitattu 25.2.2016. <http://www.luke.fi/tiedote/maatilojen-kannattavuus-jo-neljatta-vuotta-alamassa/>.
- Maidon tuottajahinnat kuukausittain. N.d. Tilastotietokanta. Viitattu 25.2.2016. http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE_02%20Maatalous_06%20Talou_s_02%20Maataloustuotteiden%20tuottajahinnat/01_Tuottajahinnat_Maito_kk.px/table/tableViewLayout1/?rxid=1f0a5287-fc3f-42c0-a551-dfa2667b667a.
- Maidontuotanto Suomessa. 2015. MTK. Viitattu 28.1.2016. https://www.mtk.fi/maatalous/maatilat_suomessa/maitotilat/fi_FI/maitotilat/.
- Maidontuotannon vähentämistuki. 2016. Maaseutuvirasto. 6.10.2016. Viitattu 7.10.2016. <http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/viljelijä/kriisitet/Sivut/maidontuotannon-vahentamistuki.aspx>.
- Maitoala astui uuteen aikaan. 2015. Pääkirjoitus. Maaseudun tulevaisuus. Viitattu 30.1.2016. <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maitoala-astui-uuteen-aikaan-1.102952>.
- Maitotilojen kannattavuuden nosto vaatii talouden tarkkaa suunnittelua ja seurantaa sekä säilörehun hyvää laatua ja määrää. 2013. ProAgria. Viitattu 25.2.2016. <https://www.proagria.fi/ajankohtaista/maitotilojen-kannattavuuden-nosto-vaatii-talouden-tarkkaa-suunnittelua-ja-seurantaa>.
- Mannila, M. 2016. Kannattavuus ja kannattavuuden osatekijät. Blogikirjoitus. Viitattu 7.10.2016. <http://tutkimu.blogspot.fi/2013/09/kannattavuus-ja-kannattavuuden.html#!/2013/09/kannattavuus-ja-kannattavuuden.html>.
- Munck, M. 2014. Mistä syntyy maitotilan kannattavuus?. Maatilan Pirkka. Viitattu 25.2.2016. <http://maatilanpirkka.fi/fi/artikkeli/mista-syntyy-maitotilan-kannattavuus>.
- Myllykoski, T. 2016. ProAgria: Maitotilojen määrä laskee Suomessa rajusti. Kaleva. Viitattu 30.1.2016. <http://www.kaleva.fi/uutiset/pohjois-suomi/proagria-maitotilojen-maara-laskee-suomessa-rajusti/717203/>.
- Niemi, S. 2016. Arla laskee maidon tuottajahintaa. Maaseudun tulevaisuus 13.5.2016. Viitattu 5.10. 2016. <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/arla-laskee-maidon-tuottajahintaa-1.145640>.
- Pakotteet johtuvat Ukrainan sodasta. 2015. Helsingin Sanomat. Viitattu 30.1.2016. <http://www.hs.fi/ulkomaat/a1438921164166>.
- Poikkeuksellinen vuosi maitotiloilla sisälsi hyvää kehittymistä, tehostamista ja tuloksia – Talouden hallinta tulevaisuudessa keskiössä. 2015. ProAgria Keskusten liitto. Mediatiedote 15.4.2015. Viitattu 22.2.2016. <https://www.proagria.fi/ajankohtaista/poikkeuksellinen-vuosi-maitotiloilla-sisalsi-hyvaa-kehittymista-tehostamista-ja>.
- Puusniekka, A. & Saaranen-Kauppinen, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 27.10.2016. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html>.

Pye, M. 2014. Venäjän vastapakotteet iskevät lähialueen maihin – EU-maista suurin kärsijä on Liettua. Yle-uutiset 7.8.2014. Viitattu 30.1.2016.

http://yle.fi/uutiset/venajan_vastapakotteet_iskevat_lahialueen_maihin_eu-maista_suurin_karsija_on_liettua/7399348.

Rautio, M. 2014. Orpo paljasti maataloustukien maksupäivät. Yle-uutiset 27.11.2014. Viitattu 23.2.2016.

http://yle.fi/uutiset/orpo_paljasti_maataloustukien_maksupaivat/7656627.

Reku, J. 2016. Maatilojen konkurssit lisääntyivät viime vuonna. Maaseudun tulevaisuus. Viitattu 6.2.2016.

<http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/maatilojen-konkurssit-lisaantyivat-viime-vuonna-1.137203>.

Roppola, J. 2015. Maidon tuottajahinta laskee – pakotteet vaikuttavat edelleen. Helsingin sanomat 27.1.2015. Viitattu 22.2.2016.

<http://www.hs.fi/talous/a1422328051657>.

Rytkönen, A. 2015. Maitotiloilla takanaan rankka vuosi: Tulot tippuneet ja menot kasvaneet. Yle-uutiset. Viitattu 6.2.2016.

http://yle.fi/uutiset/maitotiloilla_on_takanaan_rankka_vuosi_tulot_tippuneet_ja_menot_kasvaneet/8553066?ref=leiki-uu.

Smith, L. 2016. European Union holds dairy glut crisis meetings, as farmers "haemorrhage" money and face prospect of collapse. 17.3.2016. Viitattu 7.10.2016.

<http://www.abc.net.au/news/2016-03-14/eu-countries-discuss-dairy-oversupply/7245558>.

Szczepański, M. 2015. Economic impact on the EU of sanctions over Ukraine conflict. Euroopan parlamentti, European Parliamentary Research Service. Viitattu 23.2.2016.

[http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2015\)569020](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2015)569020).

Tavoitteellinen maksuaikataulu. 2016. Maaseutuvirasto. Viitattu 7.10.2016.

<http://www.mavi.fi/fi/maksut-ja-valvonta/maksut/viljelijä/Sivut/tavoitteellinen-maksuaikataulu.aspx>.

Tuki uudistus maitotiloilla. N.d. MTK ry. Viitattu 23.2.2016.

https://www.mtk.fi/liitot/pohjoissavo/hankkeet/tukisarka/materiaalit2015/fi_FI/Johdatustukihakuunhelmikuu2015/files/93577294958452590/default/JT_Tuki_uudistus_maitotilalla.pdf.

Tunnuslukuopas. N.d. Viitattu 7.10.2016.

<http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut>.

Turvallista ruokaa kestävin menetelmin. 2015. MTK. Viitattu 4.2.2016.

https://www.mtk.fi/maatalous/maatilat_suomessa/fi_FI/maatilat_suomessa/.

Valiolle maksetut Maaseutuviraston tuet ovat EU:n yhteisiä markkinatukia.

16.3.2016. Viitattu 7.10.2016. <http://www.valio.fi/yritys/media/uutiset/valiolle-maksetut-maaseutuviraston-tuet-ovat-eun-yhteisia-markkinatukia/>.

Valtanen, T. 24.7.2016. Suomessa hävisi vuodessa 500 maitotilaa – Uusi uhka on Baltian kasvava tuotanto. Yle-uutiset. Viitattu 5.10.2016. <http://yle.fi/uutiset/3-9044582>.

Valvonta N.d. Maatalousvirasto. Viitattu 23.2.2016. <http://www.mavi.fi/fi/maksut-ja-valvonta/valvonta/Sivut/default.aspx>.

Viljelijätukien maksuajankohdat muuttuvat 2015-2016. 2014. Maaseutuvirasto. Viitattu 23.2.2016. <http://www.mavi.fi/fi/tietoa-meista/tiedotteet/2013/Sivut/viljelijatukien-maksuaikataulut-muuttuvat-2015-16.aspx>.